

Izomorfism de structuri algebrice
de Florin Antohe

Există patru probleme de izomorfism:

1. Dacă mulțimile suport sunt finite, se fac tabelele legilor de compoziție și se arată că prin suprapunere coincid, adică corespondența a două linii sau coloane omoloage se menține pe întreg tabelul.

Exemplul 1 : Fie grupurile $G_1 = (\{0, 1, 2\}, \oplus)$ cu $\oplus =$ adunarea modulo 3 și $G_2 = (\{1, \xi, \xi^2\}, \bullet)$ unde $\xi = \frac{-1 \pm i\sqrt{3}}{2}$ este o rădăcină cubică complexă a unității ($\xi^3 = 1$).

Atunci $G_1 \cong G_2$.

Soluție : Tabelele legilor de compoziție date sunt:

$\oplus$	0	1	2
0	0	1	2
1	1	2	0
2	2	0	1

$\bullet$	1	ξ	ξ^2
1	1	ξ	ξ^2
ξ	ξ	ξ^2	1
ξ^2	ξ^2	1	ξ

Structurile sunt izomorfe deoarece tabelele prin suprapunere coincid. Funcția izomorfism este $f : G_1 \rightarrow G_2$ definită prin $f(0)=1$, $f(1)=\xi$, $f(2)=\xi^2$ sau $f(k)=\xi^k$, $k \in G_1$.

2. Dacă mulțimile suport sunt infinite, dar cu structură specificată: perechi, numere complexe, matrice, permutări, funcții, numere iraționale de formă particulară, etc. atunci funcția izomorfism va fi aplicația ce asociază elementului general dintr-o mulțime, elementul general din cealaltă mulțime, scrise cu aceleași simboluri. Se arată că funcția aleasă este bijecție și morfism.

Exemplul 2 : Fie grupurile $G_1 = (\{a+b\sqrt{2} \mid a, b \in \mathbf{Q}\}, +)$

$$G_2 = \left(\left\{ \begin{pmatrix} a & b \\ 2b & a \end{pmatrix} \mid a, b \in \mathbf{Q} \right\}, + \right).$$

Să se arate ca $G_1 \cong G_2$

Soluție : Fie funcția $f: G_1 \rightarrow G_2, f(a+b\sqrt{2}) = \begin{pmatrix} a & b \\ 2b & a \end{pmatrix}$.

Injectivitate ($f(z_1) = f(z_2) \Rightarrow z_1 = z_2$)

$$f(a+b\sqrt{2}) = f(c+d\sqrt{2}) \Rightarrow \begin{pmatrix} a & b \\ 2b & a \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} c & d \\ 2d & c \end{pmatrix} \Rightarrow \begin{cases} a = c \\ b = d \end{cases} \Rightarrow a+b\sqrt{2} = c+d\sqrt{2}$$

Surjectivitate ($\forall y \in B, \exists x \in A$ așa încât $y = f(x)$)

$\forall M \in G_2 \exists z \in G_1$ așa încât $f(z) = M$.

$$\text{Fie } M = \begin{pmatrix} \alpha & \beta \\ 2\beta & \alpha \end{pmatrix} \in G_2 \Rightarrow \exists z = \alpha + \beta\sqrt{2} \in G_1 \text{ așa încât } f(\alpha + \beta\sqrt{2}) = \begin{pmatrix} \alpha & \beta \\ 2\beta & \alpha \end{pmatrix} \Leftrightarrow f(z) = M$$

$\Rightarrow f$ este bijectivă

morfism $f(z_1+z_2) = f(z_1) + f(z_2), \forall z_1, z_2 \in G_1$

$$f(z_1+z_2) = f(a+b\sqrt{2} + c+d\sqrt{2}) = f(a+c + \sqrt{2}(b+d)) =$$

$$\begin{pmatrix} a+c & b+d \\ 2(b+d) & a+c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a & b \\ 2b & a \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} c & d \\ 2d & c \end{pmatrix} = f(a+b\sqrt{2}) + f(c+d\sqrt{2}) = f(z_1) + f(z_2).$$

3. Dacă mulțimile suport sunt infinite, intervale ale lui $\mathbf{R}$ sau $\mathbf{R}^*$ funcția izomorfism va fi aplicația cea mai simplă ce realizează bijecția între cele două intervale, învățată până în clasa a-X-a inclusiv. Se arată că funcția aleasă este bijecție și morfism.

Exemplul 3 : Fie grupurile $G_1 = ((0, \infty), \bullet)$ și $G_2 = (\mathbf{R}, +)$. Arătați că $G_1 \cong G_2$.

Soluție Fie funcția $f: (0, \infty) \rightarrow \mathbf{R}, f(x) = \log_2 x, a > 0, a \neq 1$

Injectivitate $f(x) = f(y) \Rightarrow \log_a x = \log_a y \Rightarrow x = y$

Surjectivitate: $\forall y \in \mathbf{R}, \exists x \in (0, \infty)$ așa încât $\log_a x = y \Leftrightarrow x = a^y \Rightarrow f$ este bijectivă

Morfism: $f(xy) = f(x) + f(y) \forall x, y \in (0, \infty)$

$$f(xy) = \log_a xy = \log_a x + \log_a y = f(x) + f(y) \forall x, y \in (0, \infty) \Rightarrow f \text{ izomorfism.}$$

Exemplul 4 : Fie grupurile $G_1 = \left(\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right), * \right)$ unde $x*y = \arctg(\operatorname{tg}x + \operatorname{tg}y)$ și $G_2 = (\mathbf{R}, +)$. Arătați că $G_1 \cong G_2$.

Soluție : Fie $f = \left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right) \rightarrow \mathbf{R}$, $f(x) = \operatorname{tg}x$

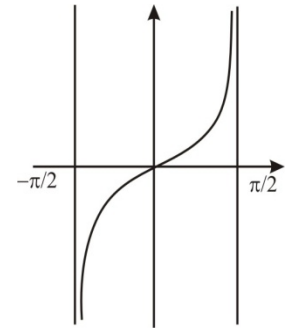
Injectivitate: $f'(x) = \frac{1}{\cos^2 x} > 0 \Rightarrow f$ este strict crescătoare pe $\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right) \Rightarrow f$ este

injectivă (orice funcție strict monotonă este injectivă).

Surjectivitate f este continuă, deci face proprietatea lui Darboux

$\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}^-} \operatorname{tg}x = \infty$; $\lim_{x \rightarrow -\frac{\pi}{2}^+} \operatorname{tg}x = -\infty \Rightarrow \operatorname{Im}f = \mathbf{R} \Rightarrow f$ surjectivă $\Rightarrow f$ este

bijectivă.

Morfism : Să arătăm că $f(x*y) = f(x) + f(y)$, $\forall x, y \in \left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right)$ $f(x*y) = \operatorname{tg}(x*y) =$

$\operatorname{tg}(\arctg(\operatorname{tg}x + \operatorname{tg}y)) = \operatorname{tg}x + \operatorname{tg}y = f(x) + f(y) \Rightarrow f$ izomorfism.

4. Se dă funcția izomorfism, depinzând eventual de un parametru, și se cere să se demonstreze că este izomorfism. Parametrul se determină din condiția $f(e) = e'$, apoi se arată că f este bijecție și morfism.

Exemplul 5 : Fie grupurile $G_1 = ((0, \infty), \bullet)$ și $G_2 = ((-1, 1), *)$ unde $x*y = \frac{x+y}{1+xy}$ și

funcția $f : (0, \infty) \rightarrow (-1, 1)$, definită prin $f(x) = \frac{x+a}{x+1}$, unde $a \in \mathbf{R}$ este un parametru ce

se va determina. Să se arate că f este izomorfism de grupuri.

Soluție : Parametrul a se determină din condiția $f(e) = e'$. In cazul nostru

$$e_{G_1} = 1 \text{ și } e_{G_2} = 0 \Rightarrow f(1) = 0 \Leftrightarrow \frac{1+a}{2} = 0 \Leftrightarrow a = -1 \Rightarrow f(x) = \frac{x-1}{x+1}$$

Injectivitate : $f(x)=f(y) \Rightarrow \frac{x-1}{x+1} = \frac{y-1}{y+1} \Leftrightarrow xy-y+x-1=xy-x+y-1 \Leftrightarrow 2x=2y \Leftrightarrow x=y$.

Surjectivitate : $\forall y \in (-1,1), \exists x \in (0,\infty)$ așa încât $f(x)=y \Leftrightarrow \frac{x-1}{x+1} = y \Leftrightarrow$

$\Leftrightarrow x-1=xy+y \Leftrightarrow x = \frac{1+y}{1-y}$.

Cum $y \in (-1,1)$ $\left\{ \begin{array}{l} y < 1 \Rightarrow y-1 \neq 0 \Rightarrow \exists x \\ -1 < y < 1 \Rightarrow \begin{cases} 1+y > 0 \\ 1-y > 0 \end{cases} \Rightarrow x > 0 \end{array} \right. \Rightarrow f$ este bijectivă .

f morfism : $\Leftrightarrow f(xy) = f(x) * f(y) \forall x, y \in (0,\infty)$

$$f(xy) = \frac{xy-1}{xy+1} \Leftrightarrow f(x) * f(y) = \frac{f(x)+f(y)}{1+f(x)f(y)} = \frac{\frac{x-1}{x+1} + \frac{y-1}{y+1}}{1 + \frac{x-1}{x+1} \cdot \frac{y-1}{y+1}} =$$

$$= \frac{xy-y+x-1+xy-x+y-1}{xy+x+y+1+xy-x-y+1} = \frac{2(xy-1)}{2(xy+1)} = \frac{xy-1}{xy+1} \Rightarrow f$$
 este izomorfism.

Bibliografie :

- [1]. C. Năstăsescu , C. Niță , Bazele algebrei –E.D.P. 1986.
- [2]. Gh. Andrei , C. Caragea , V. Ene- Culegere de probleme.

profesor , Școala Gimnazială “Nichita Stănescu
 str. Costache Conachi nr 2,cod 800643
 Galați, județul Galați